

לעילוי נשמת

מרת אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

לזה עדות חזקה ולזה עדות אבות

אחד אומר, ירשתי את השדה מאבותיי, ויש עדות שהחזיק בה שלוש שנים, וזה אומר ירשתי את השדה מאבותיי, ויש עדות שהיתה השדה של אבותיו.

רבה אמר – אם בעל עדות החזקה היה טוען שקנה את השדה מבעל עדות האבות, היה זוכה בשדה, כי יש לו חזקה עם טענה, ומגו שהיה נאמן לזכות בשדה בטענה שקנה אותה מבעל דינו, נאמן לזכות בשדה בטענה שירש אותה מאבותיו.

ואביי אמר – בעל עדות החזקה אינו נאמן לומר שירש את השדה מאבותיו, אף על פי שהמיגו מסייעו, כי עדים מעידים שהיתה השדה של אבות בעל דינו, ומיגו אינו מסייע טענה שעדים מכחישים אותה, שאין מיגו אלא הוכחה שאומר אמת, ומאחר שעדים אומרים שמשקר, איך יוכח המיגו שאומר אמת, ואם כן בעל עדות האבות נאמן שהיתה השדה של אבותיו. [ואף על פי שעדים אומרים שהחזיק זה שלוש שנים, אין חזקתו כלום, כי חזקה בלא טענה היא, שהרי אינו טוען שקנה את השדה, אלא שירשה מאבותיו].

והלכה כאביי משום שרבה הודה לו. וכתבו התוס', שהדין הזה הוא כשבעל עדות החזקה אומר, שהיתה השדה של אבותיו מעולם, אבל אומר שאבותיו החזיקו בה יום אחד, אין העדים סותרים דבריו, כי יתכן שהיתה של אבות בעל דינו, כדברי העדים, ואחר כך אבותיו קנו אותה מאבות בעל דינו, ולכן הוא זוכה בשדה, מיגו שהיה אומר אני קניתי ממך.

לזה חזקה עם טענה ולזה טענה

אחד אומר, קניתי את השדה מאבותיך, ויש עדות שהחזיק בה שלוש שנים, ואחד אומר, ירשתי את השדה מאבותיי, ויש עדות שהיתה השדה של אבותיו.

הכל מודים שבעל עדות החזקה זוכה בשדה, כי יש לו חזקה עם טענה טובה, ואין עדים מכחישים אותו, שהרי מודה לעדי בעל דינו, שהיתה השדה של אבות בעל דינו, אלא שאומר שקנה מהם את השדה.

ואם מתחילה אמר בעל עדות החזקה, שירש את השדה מאבותיו, ולאחר מכן כשראה שמפסיד, אמר אני קניתי את השדה מאבותיך, וכשאמרתי מתחילה שירשתי את השדה מאבותיי, התכוונתי שהיא שלי כמו שדה שירשתי מאבותיי, בזה נחלקו חכמים.

לדעת עולא ואמימר [שהלכה כמותם] – **הטענה האחרונה מתקבלת**, [שאינה סותרת את מה שאמר תחילה, אלא מתקנת אותה], ובעל עדות החזקה זוכה בשדה.

ולדעת נהרדעי – **הטענה האחרונה אינה מתקבלת**, [שהמחליף טענותיו בבי"ד אינו נאמן בטענותיו האחרונות], ובעל עדות האבות זוכה בשדה.

דיני טוען וחוזר וטוען

א. כשעוקר דבריו הראשונים, [כגון שאמר תחילה של אבותיי ולא של אבותיך, וחזר ואמר, של אבותיך אלא שקניתי מהם, והרי זה כאילו היה של אבותיי].

אם דבריו הראשונים היו בפני בי"ד [או עדים] – **אינו חוזר וטוען**.

ואם דבריו הראשונים היו חוץ לבי"ד – **חוזר וטוען**, [כי מתחילה לא גילה טענותיו האמיתיות].

ב. כשאינו עוקר דבריו הראשונים, **אלא מתקן ומפרש אותם**, באופן שלא הובנו בתחילה, [כגון שאמר תחילה של אבותיי, ולאחר מכן אמר אני עצמי קניתי קניין גמור, והרי זה כאילו שהם שלי מאבותיי].

לדעת עולא – אם היה מתחילה ועד הסוף בפני ביי"ד, חוזר וטוען, כי ודאי זו היתה כוונתו תחילה, אבל אם יצא בינתיים חוץ לביי"ד, אינו חוזר וטוען, כי לא התכוון לכך מתחילה, וקרוביו למדוהו לומר כן.

ולדעת נהרדעי – אפילו לא יצא מביי"ד, אינו חוזר וטוען.

ג. כשאינו משנה דבריו הראשונים כלל, אלא מוסיף עליהם, [כגון שאמר תחילה של אבותיי, ולאחר מכן אמר של אבותיי שקנו מאבותיך].

לדברי הכל חוזר וטוען. ור"י הסתפק אם נאמן דווקא כשהיה מתחילה ועד סוף בפני ביי"ד, או אף כשיצא בינתיים חוץ לביי"ד. [ומתוך פירוש הרשב"ם (בד"ה ומודי נמי עולא) מבואר, שלשיטתו דעת עולא שנאמן בזה, אף על פי שיצא בינתיים חוץ לביי"ד].

שתי כתות עדים המכחישות זו את זו

שתי כתות עדים המכחישות זו את זו בעדות אחת, כגון שנים אומרים פלוני לווה מפלוני, ושנים אחרים מכחישים אותם, ואומרים עמנו היה פלוני באותו זמן, ולא לווה כלום, אין להאמין לעדי כת אחת יותר מעדי חברתה, **והרי זה ספק מי מהם מעיד שקר.**

ואין להאמין לאחרונים מגו שהיו מזימים את הראשונים, **כי יראים להזימם שמא יוזמו בעצמם.** ואין להאמין לאחרונים מגו שהיו פוסלים את הראשונים, על ידי שהיו אומרים שהם גזלנים, **משום שמגו אינו עדיף מעדים, ואם היו מאה עדים מסייעים לאחרונים, לא היו נאמנים יותר מהראשונים, והוא הדין כשיש לאחרונים מגו, אינם נאמנים יותר מהראשונים.** א"נ אין להאמין לאחרונים על ידי מגו, **כי אין טענת מיגו לשנים, משום שאין דעת שניהם שווה, ולא היו מכוונים את שקרם היטב.**

ולדעת רב הונא, מאחר שאין ידוע מי מהם משקר, יש להעמיד כל אחד בחזקת כשרות, ולכן כל כת כשרה לשאר עדויות שבתורה, ואין לפוסלה מספק. [ורק כשיבוא אחד מכת זו עם אחד מכת זו להעיד, אין כאן עדות, כי ברור שאחד מהם פסול, מחמת שהעיד שקר, ואין כאן שני עדים אלא עד אחד].

ולדעת רב חסדא, מאחר שכל כת ספק פסולה, אין לנו להוציא ממון על פיהם בשום עדות, כי מספק אין מוציאים ממון מחזקתו. [ולכאורה דווקא כשבאים להוציא ממון מיד מי שמוחזק בו, אין להאמין אותם, אבל אם באים לקיים ממון ביד המוחזק, כנגד עדים כשרים שרוצים להוציא ממנו, יש להאמינם לעניין זה, שמא כשרים הם, ולכן מקיימים את הממון ביד המוחזק, ויל"ע בזה].

לזה עדי אבות וחזקה ולזה עדי חזקה

שנים מתדיינים על השדה, וכל אחד אומר, אני ירשתי שדה זו מאבותיי, וגם החזקתי בה אחר ירושה שני חזקה. זה מביא עדים שמעידים, שהיתה השדה של אבותיו, וגם החזיק בה אחר ירושה שלוש שנים. וזה מביא עדים שמעידים, שהוא החזיק בשדה שני חזקה, באותם השנים שהראשון טוען שהחזיק בה.

לפי דברי רב חסדא, שאמר, שני כתות עדים המכחישות זו את זו פסולות לכל עדויות, מאחר שהכתות מכחישות זו את זו לעניין עדות החזקה, ממילא פסולות לגמרי, ואין לקבל את עדות הראשונים אף לעניין עדות האבות שלא הוכחשו בה, והרי זה כאין לשניהם שום עדות.

ולפי דברי רב הונא שאמר, שני כתות עדים המכחישות זו את זו כשרות לשאר עדויות, נחלקו רב נחמן ורבא אם יש לקבל את עדות הראשונים, לעניין מה שמעידים שהיתה השדה של אבותיו:

לדעת רב נחמן [שהלכה כמותו] – כשם שבשאר מקומות, עדים שהוכחשו בדבר אחד לא נפסלו לשאר עדויות, כך הדין גם כאן, ואם כן עדות החזקה שהוכחשו בה כמי שאינה, והרי זה כיש כאן רק עדות אבות לאחד, וזוכה בשדה.

ולדעת רבא – אף לדברי רב הונא, אין להכשיר עדים שהוכחשו, אלא לעדויות אחרות, אבל באותה עדות שהוכחשו בה, אין נאמנים לגמרי, אף כשהוכחשו רק לקצת דבריהם.

י"מ שלא אמר כן רבא, אלא ללשון אחד במסכת בבא קמא, הסוברת שמה שאמר שם רבא שעד זומם נפסל מכאן ולהבא, משום חידושו הוא, אבל בהכחשה אין הדין כן. וי"מ שלכל הלשונות אמר כן רבא, ואף על פי שכל עדים מוכחשים נפסלים רק מכאן ולהבא, אותה עדות שהוכחשו בה נפסלת לגמרי, אף על פי שהיתה קודם שהוכחשו.

נפסק הדין כנגדו וחזר והביא עדי

אבות האם חיישינן לזילותא דבי"ד

אם בדין הקודם, אחרי שנפסק הדין לטובת בעל עדי האבות, [כדעת רב נחמן], חזר בעל דינו, והביא גם הוא עדי אבות:

לדעת רב נחמן – מאחר שבזה נעשו שניהם שווים גם בעדות האבות, [כלומר שגם בזה עדי שניהם מוכחשים], מחזירים את הדין שפסקו מתחילה, [אם קודם הדיון הראשון היה מוחזק בעל עדי החזקה שלא היו לו עדי אבות, ועל ידי הדין הראשון הוציאו ממנו, על ידי הדין השני ישיבו לו. ואם קודם הדיון הראשון אף אחד מהם לא היה מוחזק, ועל ידי הדיון הראשון נתנו לבעל עדי האבות, על ידי הדין השני יוציאו ממנו, ויחזור הדין לכל דאליים גבר]. ואין להימנע מכך מטעם שיש בזה בזיון לבי"ד, שסותרים מה שפסקו תחילה [=לזילותא דבי"ד לא חיישינן].

ומסוגיית הגמרא מבואר, שנחלקו תנאים בדין זה:

לדעת רבי מנחם ברבי יוסי – אין לבי"ד לחזור בהם ממה שפסקו תחילה, משום שחיישינן לזילותא דבי"ד, [שמא ילגלו הבריות על בי"ד שסותרים את דיניהם, ודמי לחוכא ואיטלולא].

ולדעת רבי יהודה ורבי אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל – יש לבי"ד לחזור בהם ממה שפסקו תחילה, ואין לבי"ד לחוש לזילותא דבי"ד.

שני עדים מתירים אשת איש ושנים מכחישים אותם

שנים שבאו ואמרו, מת בעלה של פלונית, או נתגרשה פלונית מבעלה, ושנים אחרים מכחישים אותם.

לדעת חכמים – לכתחילה לא תינשא לשום אדם, מאחר שהעדים מכחישים זה את זה, יש לנו להעמידה בחזקת אשת איש כבתחילה. אולם אם נישאת [לאחד מהעדים שהתירו אותה, ואומרת שיודעת שבאמת הותרה כדבריו], לא תצא ממנו.

ולדעת רבי מנחם ברבי יוסי – אפילו נישאת, תצא, משום שנישואין אסורים הם. אלא שכן הדין כשנישאת אחר שבאו האחרונים, שמחמת עדותם אסרוה בי"ד להינשא, אבל אם נישאת כשבאו רק הראשונים, ועל פיהם התירו לה בי"ד להינשא, שוב לא תצא, אפילו כשבאו האחרונים, משום שחיישינן לזילותא דבי"ד, ומאחר שנישאת על פיהם, אין לומר שתצא.

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית